

**Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi huzuridagi
“Mehrli maktab” davlat ta’lim muassasasi umumiy o’rta ta’limni
tashkil etish bo’yicha pedagog xodim(Art-terapiya to’garak rahbari):
Nurullayev Izzatilla Zinatullayevich**

**Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi huzuridagi
“Mehrli maktab” davlat ta’lim muassasasi umumiy o’rta ta’limni tashkil etish bo’yicha
pedagog xodim:**

**Kurbanova Manzura Mirtaxirovna
Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi huzuridagi
“Mehrli maktab” davlat ta’lim muassasasi umumiy o’rta ta’limni
tashkil etish bo’yicha pedagog xodim(Art-terapiya to’garak rahbari):
Sharafxodjayeva Sharifa Erkinovna**

ART-TERAPIYA – BU HOZIRGI KUNGA KELAJAK NIGOHI BILAN QARASH

Annotatsiya: Ma’lumki, tasviriy faoliyat bilan shug’ullanish kishilarga estetik zavq bag’ishlaydi va ularning ruhiy dunyosini boyitadi. O’quvchilar suratlarda chizilgan tarixiy va zamonaviy voqealarni, personajlarning kechinma va xarakterlarini, shuningdek tabiat go’zalliklarini chuqur idrok etadilar. Mazkur maqolada tasviriy san’atning tarbiyaviy ahamiyati xususida bayon etiladi.

Kalit so’zlar: Tasviriy san’at, rang-tasvir, tarbiya, barkamollik, gospital ta’lim, gospital pedagogika.

Bugungi kunda mamlakatimizda ham ta’lim sohasiga katta e’tibor berilmoqda.

Shu bilan birga 2022yilning 5-may sanasida Vazirlar Mahkamasi tomonidan qabul qilingan “Bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazida davolanayotgan bolalar uchun maktabgacha ta’lim va tarbiya hamda umumiy o’rta ta’lim berish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to’g’risida”gi qaroridir. Qarorga muvofiq bugun yurtimizda “Mehrli maktab” davlat ta’lim muassasasi tashkil etilib, o’z faoliyatini olib bormoqda.

Gospital ta’lim bu – uzoq muddatli davolanayotgan va sog’lig’i sababli ta’lim muassasasiga bora olmayotgan bolalarni o’qitishni tashkil etish bilan bog’liq pedagogikaning bir qismidir. Gospital pedagogikasi pedagogikaning bir qismi bo’lib, o’z e’tiborini o’quvchilarning alohida toifasiga — uzoq muddatli davolanishga muhtoj bo’lgan bolalarga qaratilgan.

Ma’lumki, bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazi qoshidagi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi huzuridagi “Mehrli maktab” davlat ta’lim muassasasida ham boshqa ta’lim muassasalaridek darslar o’quvchilar yoshi, dunyoqarashiga qarab tashkil etiladi. Ayniqsa, tasviriy san’at darslarini tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Gospital ta’limda, tasviriy san’at yo’nalishi o’ziga xos xususiyatga ega. Uzoq muddatli davolanayotgan bolalar o’zlari ijod qilgan rasmlarida biz shuni ko’rishimiz mumkinki, ular ichki kechinmalarini, orzularini, kelgusidagi rejalarini namoyish etganlar, lekin shunga qaramay, omma orasidan yetishib chiqqan iste’dodli ijodkorlar mehnatkash xalq ommasining orzu-istaklarini, ularning go’zallik va xudbinlik, oliyanoblik va insonparvarlik haqidagi tushunchalarini ifoda etuvchi asarlar yaratdilar.

Shu bilan birgalikda “Sen Kuchlisan” ioyihasi tashkilotchilari tomonidan uzoq muddat davolanayotgan bolalarni chizgan asarlarini auksionga qo’yib, blogerlar mashxur taniqli qo’shiqchilar va artistlar tomonidan sotib olinib bolalarga sarmoyasi taqdim etilib kelinmoqda.

Bolalar bu jarayondan xursand bo‘lib yanada yashashga intilishi, hayot davom etishini his qilib ijodlarini yanada ko‘paytirish maqsadida xarakat qilishmoqda.

Kichik yoshdagi bolalar o‘quvchilar jamiyat hayotini rasmlari orqali anglaydilar, tasviriy san‘at ularga ortiqcha tushuntirish va nasihatlarsiz xulq-atvor qoidalarini amaliy jihatdan oson, maroqli tarzda o‘rganishga yordam beradi.

Xalqning turmushi, xulq va odatlari, yutuq va mag‘lubiyatlari ularning asarlarida o‘z ifodasini topdi. Har bir davrda mavjud bo‘lgan ana shunday san‘at hayot go‘zalliklarini tasvirlab, odamlarda yuksak xislat va fazilatlarni kamol toptirdi, ularni tenglik, ozodlik, birodarlik, yorqin kelajakka intilishga da‘vat etdi.

Haqiqatdan ham insoniyat yaratib qoldirgan madaniy qadriyatlar oddiy boyliklar bo‘lib qolmay, balki o‘zida inson aql-zakovati, hayot to‘g‘risidagi fikr-o‘ylarini aks ettiruvchi ko‘zgu hamdir. Jahon san‘ati tarixini o‘rgatish, uning taraqqiyot qonunlarini tushunish, nodir yodgorliklar bilan tanishish, o‘tmish odamlarning his-tuyg‘usi, hayotiy tajribalarini o‘rganish g‘oyaviy-estetik qarashlarning shakllanishini bilish demakdir. Bu so‘zsiz kishilarda hayotiy tajribalarning boyishiga, hayotga yanada keng va atroflicha yondoshishga yordam beradi. . Tasviriy san‘at asarlarida ifodalangan maqsad va mazmuni ochib berishda rang muhim o‘rin egallaydi. [1-5b]

Kasalxonada bo‘lish bola uchun - doimo stressdir. Agar biz bunga uning sog‘lig‘ining yomonligini, odatdagi turmush sharoitlaridan ajralib turishini, yaqinlaridan uzoqligini qo‘shsak, unda biz uning kayfiyatini tez-tez o‘zgarib turishini hattoki g‘ayrioddiy ovqatdan voz kechishini va har doim ham boshqa bolalar va kattalar bilan aloqa qilish istagiga adekvat munosabatda bo‘lmasligini tushunishimiz mumkin.

Art-terapiya (inglizcha: art - „san‘at“, terapiya - davolash) - san‘at va ijodkorlikdan foydalanishga asoslangan psixoterapiya va psixologik korreksiyaning yo‘nalishlaridan biri. So‘zning tor ma‘nosida art-terapiya odatda mijozning psixo-emotsional holatiga ta‘sir ko‘rsatishga qaratilgan vizual art terapiyani anglatadi. Tor ma‘noda aytadigan bo‘lsak, art-terapiya – bu tasviriy san‘atga asoslangan chizma terapiyasi (izoterapiya). O‘qish va ijtimoiy moslashishda qiyinchiliklarga duch kelgan bolalar va o‘smirlar orasida uzoq muddatli ambulator davolanishda nevroitik va psixosomatik kasalliklarni aniqlash va tuzatish uchun mashhurdir.

“Art-terapiya” (art-terapiya) atamasi birinchi bo‘lib 1938 yilda Adrian Xill tomonidan sanatoriylarda sil kasalligi bilan og‘rigan bemorlarning badiiy mashg‘ulotlarini tasvirlashda ishlatilgan. Keyin bu atama terapevtik san‘atning barcha turlariga qo‘llanila boshlandi.

Art-terapiyaning vazifalari – diagnostika, rivojlantirish, korreksiya, tarbiyalash va ijtimoiylashtirishdir.

Art-terapiya quyidagilarni amalga oshiradi:

- bolalarning tasavvurini va ijodini namoyish etish;
- atrof dunyo haqida yangi bilimlarga ega bo‘lish;
- to‘plangan va yuzaga kelgan salbiy his-tuyg‘ularni yo‘qotish;
- bolalar qalbidagi chuqur iz qoldirgan qo‘rquvni yo‘qotish.
- o‘z kuchiga ishonchni va o‘zligini anglash tuyg‘larini rivojlantirish.

Vazirlar Mahkamasining 2022 yil 5 maydagi 234-son qaroriga muvofiq “Bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazi”da davolanayotgan bolalarga maktabgacha ta‘lim

va tarbiya hamda umumiy oʻrta taʼlim berishni samarali tashkil etish uchun “Mehrlı maktab” davlat taʼlim muassasasi tashkil etildi.

Mehrlı maktabda bolalarga maktabgacha taʼlim va tarbiya hamda umumiy oʻrta taʼlim fanlari, robototexnika, musiqa toʻgarak mashgʻulotlari kabi art-terapiya toʻgarak mashgʻulotiga ham alohida eʼtibor beriladi. Chunki shu faoliyat turi bolaga bevosita davolanayotgan vaziyatdan chalgʻishga, shuningdek oʻzini ijodkor va asar muallifi sifatida anglashga imkon beradi. Tasviriy sanʼat faoliyat mashgʻulotlarida bolalar asosan amaliy ish bajaradilar, sanʼat asarlarini idrok qilish, kitobdagi illustratsiyalarni koʻrib voqea-hodisalarni tushunib oʻz ijodlarida shularni tasvirleydilar. Toʻgarak mashgʻulotda tasviriy sanʼatning turlari - rangtasvir, grafika, haykaltaroshlik va dekorativ sanʼat asarlari bilan tanishadilar. Bolalar tevarak-atrofdagi voqea-hodisa va buyumlarni kuzatib koʻrib chiqadilar soʻng xotiralariga asoslanib ularni chizadilar.

Gospital taʼlimda bolalarni tasviriy sanʼatga oʻrgatish usullari ularning bilim konikmalari va sogʻliklarini (baʼzi oʻquvchilarga kasallik turiga qarab uzoq muddat oʻtirish, tik turish, boʻyoq, plastilin va aplikatsiyada kleydan foydalanishi mumkin boʻlmagan) hisobga olgan holda olib boriladi. Lekin baʼzida ayrim bolalarni tasviriy sanʼat mashgʻulotlarida: “Men rasm chiza olmayman!” degan tuygʻu qamrab olgan boʻladi. Bunday holatda Vinsent Van Gogning. Agar sizning qalb toʻringizda: “Sen chiza olmaysan” degan ovozni eshitsangiz, bu ovoz soʻnmaguncha siz chizishda davom eting degan fikrga asoslanib bolalar ijodini shakillantirishni davom ettirishimiz lozim.

Maktabda bolalar ijodini qiziqarli oʻtishida nafaqat qalam, boʻyoq va flomaster, balki xolst (mato), akvarel, guash, akril boʻyoqlari, salomatlik uchun zararsiz plastilin hattoki mashgʻulotlarni yuqori saviyada oʻtilishi uchun electron doska va planshetlar ham mavjud. Bolalarning har biri ham rassom boʻlavermaydi, lekin rasm chizish ularga zavq bagʻishlaydi, ular ijod quvonchini va borliqdagi odatiy koʻrinishlardagi goʻzallikni koʻrishni oʻrganadilar. Ular rassomning ijodkorona qalbi ila ulgʻayishsin!

“Mehrlı maktab” davlat taʼlim muassasasi

art-terapiya toʻgarak mashgʻulotlaridan lavhalar.

Art-terapiya resurs sifatida, "Mehrli Maktab" hospital maktabida uzoq muddatli davolanayotgan bolalarni tiklash yo'lida.

"Eng olijanob san'at odamlarni xursand qilishdir.»

Phineas Teylor Barnum amerikalik shoumen va sehrgar 1810-1891

Art-terapiya-bu psixoterapiya va psixologik tuzatish yo'nalishi bo'lib, u san'at va ijodkorlikni davolash uchun foydalanishga asoslangan. So'zning tor ma'nosida Art-terapiya odatda bemorning psixo-emotsional holatiga ta'sir ko'rsatadigan tasviriy san'at terapiyasini anglatadi. San'at insonning holatiga qanday ta'sir qiladi? Badiiy asarlar o'zimizni, boshqa odamlarni va atrofimizdagi dunyoni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ular bizning hissiy, estetik va madaniy kompetensiyalarimizni rivojlantiradi, shuningdek, muloqot qobiliyatimiz va tanqidiy fikrlash qobiliyatimizni oshiradi.

"San'at buzilganlar uchun tasalli!" Vinsent Van Gog gollandiyalik post-impresionist rassom 1853-1890 San'at-bu odamlarning ma'naviy faoliyatining bir turi va ijtimoiy fanlarda inson tomonidan

voqelikni ma'naviy o'zlashtirish turi. San'atning maqsadi odamlarning atrofdagi dunyoni va o'zlarini uyg'unlik va go'zallik qonunlariga muvofiq o'zgartirish qobiliyatini shakllantirish va rivojlantirishdir. San'at-bu inson ruhining go'zalligi yashaydigan vaqt va makon. Gimnastikachi tanani to'g'rilaganidek, san'at ham ruhni to'g'rilaydi. San'atning qadriyatlarini bilib, inson insonni insonda o'rganadi, o'zini go'zallikka ko'taradi. V. Suxomlinskiy Tomonidan Yaratilgan. O'zbekiston Respublikasining innovatsion ta'lim maydonchasida ishlash "Mehrli Maktab" gospital maktabida uzoq muddatli davolanayotgan bolalar uchun ta'lim muhitini yaratishga asoslangan. Umumta'lim fanlaridan tashqari, maktabda to'garaklardan iborat qo'shimcha ta'lim mavjud: Art terapiya, musiqa terapiyasi, robototexnika. Darsdan bo'sh vaqtlarida bolalar bo'sh vaqtlarini foydali o'tkazishni yaxshi ko'radilar, har kim o'z terapiya yo'lini, tanlashni qidiradi.

"Mehrli Maktab" gospital maktabida Art-terapiya usullari:

Tasviriy san'at.

Rasm bo'yoqlar, cho'tkalar va tuvallar bilan ishlash, ayniqsa, his-tuyg'ularni ifodalash, tajribalarni anglash va travmatik hodisalarni qayta ishlash uchun foydali bo'lishi mumkin. Rasm chizish, shuningdek, sizning ichki nizolaringizdan xabardor bo'lishga yoki maqsad va istaklarni ifodalovchi tasvirlarni yaratishga yordam beradi.

Haykaltaroshlik va modellashtirish.

Haykallar yoki modellarni yaratish uchun polimer loy yoki boshqa materiallar bilan ishlash turli shakl va teksturalar bilan tajriba o'tkazishning ajoyib usuli bo'lishi mumkin. Bu jismoniy mavzularni o'rganishga yordam beradi.

Musiqa va ovoz.

Musiqa asboblardan foydalanish yoki musiqa tinglash hissiyotlarni tartibga solishga, ularni yashashga, ular bilan to'ldirishga yordam beradi. Ovoz yoki qo'shiq bilan ishlash, shuningdek, o'zingizni ifoda etish va salbiy his-tuyg'ularni tiklashning samarali shakli bo'lishi mumkin. Bu shaxsan menga doimo yordam beradigan va zaryad qiladigan narsa.

Raqsh va harakat.

Raqsh va harakat tanani, his-tuyg'ularni va atrofdagi makon bilan o'zaro munosabatlarni o'rganish uchun ishlatilishi mumkin. Bu, ayniqsa, jarohatlar, tanangizni qabul qilish mavzulari bilan ishlash uchun foydalidir. Oh, men raqshni yaxshi ko'raman. Hammasi bor: musiqa, harakat va hissiyotlar. Uzoq vaqt davomida raqsga borishni va kechiktirishni istagan har bir kishi uchun bu endi kechiktirishni to'xtatish uchun belgi ekanligini biling.

She'riyat va yozma terapiya.

Yozish, she'rlar yoki kichik hikoyalar yaratish fikrlar, his-tuyg'ular va ichki tajribalarni ifodalashning bir usuli bo'lishi mumkin. Bu bolalarga his-tuyg'ularini, tajribalarini tushuntirish va o'rganishga va ularni yangi nuqtai nazardan ko'rishga yordam beradi.

Art terapiya uning imkoniyatlari.

Art - terapiyaning nafaqat bolalar uchun, balki o'qituvchilar uchun ham juda muhim jihati. Ba'zida o'qituvchilarning hissiy holati ko'pincha uzoq muddatli davolanayotgan bolalar bilan ishlashda yuzaga keladigan stressli vaziyatdan chiqish yo'lini talab qiladi.

Biz o'qituvchilarning sog'lom psixo-emotsional holati, samarali ishlash uchun g'amxo'rlik qilamiz. "Mehrlı Maktab" Maktabi u uzoq muddatli davolanayotgan bolalarning tarbiyasi va ta'limini ta'minlash uchun hamma narsani qiladi. Ijodkorlik orqali biz asosiy o'quv dasturini o'rgatamiz. Faoliyat davomida bolalar o'zlari ertaklarni o'ylab topadilar va ularni hayotga tatbiq etadilar. Bizning ta'lim muhitimiz oddiy maktablarga qaraganda ancha moslashuvchan bo'lib, bu o'qituvchilarga ko'proq narsani ochib beradi. Bu borada kim kimni ko'proq o'rgatishi katta savol....

Art-terapiya va uning qo'shimcha ta'limdagi yutuqlari :

1. Bundan oldin vizual savodxonlik ko'nikmalariga ega bo'lmagan bolalar, o'qituvchi Sh.E. Sharafxodjaeva tomonidan ishlab chiqilgan maxsus moslashtirilgan dasturlardan foydalanib, birinchi darsda kompozitsiyalarni har qanday shaklda bajarish imkoniyatiga ega. Ko'pgina bolalar darsdan tashqari "Mehrlı Maktab"ning do'stlari va o'qituvchilariga o'z mahoratini namoyish etishdan mamnun bo'lgan badiiy texnika va texnikani yodlab olishadi.

2. DSHMIDA (bolalar musiqa va san'at maktabi) tasviriy san'at (tasviriy savodxonlik) bo'yicha o'qiyotgan bolalar Mehrlı Maktab kasalxonasi devorlarida rasm chizish bilan shug'ullanish imkoniyatiga ega va shu bilan qo'shimcha ta'limni to'xtatmaslik va san'at maktabida o'z vaqtida imtihon topshirish imkoniyatiga ega.

3. Mehrlı Maktab o'quvchilari 2 yil ichida xalqaro tanlov va festivallarda ishtirok etib, ulkan yutuqlarga erishdilar: Masalan, iqtidorli talabalar 2022 yilgi "The planet of Art" xalqaro festivali g'oliblari bo'lishdi. UNESCO (Kazakhstan). Shuningdek, ular turkiy dunyo yosh rassomlari xalqaro tanlovining g'oliblari bo'lishdi turkiy dunyo yosh rassomlar ko'zi bilan) turkiy xalqaro tashkilotning 30 yilligiga bag'ishlangan.

4. Bu yil biz bir qator xalqaro tanlovlarga ariza topshirdik, natijalarni kutmoqdamiz, aminman va bu safar biz faxrlanadigan odam bo'lamiz!

5. Bolalar savdo ko'rgazmalarida qatnashadilar, monetizatsiya momenti bola uchun juda muhimdir, chunki uning ishi uchun haq olgandan so'ng, bola o'z qobiliyatlariga ishonch hosil qiladi, bu kasallikka qarshi kurashda va kelajakda o'z kasbini tanlashda kuchli motivatsiyaga aylanadi.

Misol tariqasida, men bir nechta holatlarni keltirmoqchiman: Abdugafforov Alimbek 15 yoshda All (o'tkir limfoboast leykemiya) tashxisi. Art-terapiya darslarida u o'zining birinchi rasmini mato akrilikga chizdi va uni sotdi, bu yorqin voqea uning orzusiga erishishning boshlang'ich nuqtasi bo'ldi. Alimbek juda qiziquvchan va faol bola, u uzoq vaqtdan beri mato akrilikga rasm chizishga harakat qilmoqchi edi, "Orzular kemasi" kartinasi "MEHRLI MAKTAB" talabasi uchun birinchi va qimmatli tajriba bo'ldi. Uzoq muddatli davolanishda bo'lgan bolalar ko'pincha tashqi dunyodan ajratilgan.

Art-terapiya sizning fikringizni muammolardan xalos qilish va orzular dunyosiga kirishga imkon beradigan tabletka kabi. Orzular kemasi ochiq dengizda suzib yurib, yelkanlarni rivojlantirib, tushga qarab, ochiq yurak bilan. Og'riqni keltirib chiqargan hamma narsani qoldirib, u qushning yuzida, erkinlik ramzi sifatida yangi va noma'lum narsalarga tayyor!

Ushbu Tuval sevgi va kuch bilan to 'yingan va unga Samira ismli qiz bilan do'stlik kuch beradi, uning bosh harflarini qizil bayroqqa yozib, kema ustiga ko'targan.

Abdugafforov Alimbek 15 yoshda "Orzular kemasi" mato akril. 2024 yil

Yana bir misol keltirishimiz mumkin.

Professional boks bo'yicha 14 karra jahon chempioni Bahodir Jalolovning haqiqiy muxlisi bo'lgan "Mehrlil Maktab" o'quvchisi Shohruh Akbarovning 14 yoshli orzusi amalga oshdi.

Bahodir Jalolovning portretini chizganidan so'ng, u bir necha bor u bilan uchrashishni orzu qilganini aytdi. Biz bu orzuni "Sen kuchlisan" jamoasi bilan amalga oshirdik. Shahrukning his-tuyg'ularini so'z bilan tasvirlab bo'lmaydi.

Bu bolaning hikoyasi Umidning bir misoliga aylandi, u hozir barqaror remissiyada va bu baxt. Biz bunday mo " jizaviy davolanishni bir necha bor ko'rganmiz, ishonamanki, biz og'ir kasallik bilan kurashayotgan bolalarning hayotini to'ldiradigan ushbu voqealar bizning vazifamizdir!

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Amanullayev A. Rangtasvir- N.: 2005,
2. Oripov B. Tasviriy san'at va uni o'qitish metodikasi.-T.: —Ilm- Ziya , 2006.
3. Ismatov Ulfat Shuhratovich, (2020). APPLICATION OF INNOVATION IN TEACHING PROCESS. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences.
4. www.ziyonet.uz
5. [Art-terapiya-bu psixoterapiya — Яндекс: \(yandex.ru\)](http://Art-terapiya-bu-psixoterapiya—Яндекс:(yandex.ru))
6. [Art-terapiya - Vikipediya \(wikipedia.org\)](http://Art-terapiya - Vikipediya (wikipedia.org))